

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЗИКА, ЕЛЕКТРОНІКА,
ЕЛЕКТРОТЕХНІКА

ФЕЕ: 2016

**МАТЕРІАЛИ
та програма**

НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 18–22 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

Структурно-фазовий стан, магнітні та магніторезистивні властивості тришарових плівок на основі Ni та Dy

Шабельник Т.М., аспірант, Шутілева О.В., провідний фахівець,
Воробйов С.І., молодший науковий співробітник
Сумський державний університет, м. Суми

Багатошарові плівкові системи на основі феромагнітних та рідкоземельних металів активно досліджуються в останнє десятиліття, завдяки їх унікальним фізичним властивостям. Такі системи становлять широкий інтерес з точки зору їх практичного використання у якості високощільних матеріалів для запису і зберігання інформації, елементів спінової електроніки та магнітооптичних систем.

У даній роботі представлено результати досліджень структурно-фазового стану, магнітних та магніторезистивних властивостей тришарової плівкової системи Ni(5) / Dy(x) / Ni(20) / П (П – підкладка, x – ефективна товщина Dy, яка змінюється від 1 до 30 нм).

Зразки було отримано електронно-променевим методом на підігріту ситалову підкладку ($T_n \cong 460$ К). Термообробка зразків здійснювалась по схемі «нагрівання-охолодження» до $T_6 = 700$ К. Структурно-фазовий стан та кристалічну структуру було досліджено за допомогою просвічуючого електронного мікроскопа (ПЕМ-125К). Дослідження магніторезистивних властивостей проводилось при кімнатній температурі за допомогою програмно-апаратного комплексу при протіканні струму у площині зразка $I = 0,1$ мА в зовнішньому магнітному полі до $B_c = \pm 500$ мТл. Магнітні властивості досліджувались при кімнатній температурі у паралельній геометрії вимірювання за допомогою вібраційного магнітометра.

Дослідження структурно-фазового стану тришарових плівок на основі Ni та Dy у свіжоскондесованому стані показали, що фазовий склад до і після термообробки визначається фазовим складом окремих компонентів плівки. Так шари Ni мають фазовий склад ГЦК-Ni, який зберігається і після термообробки до 700 К. Що стосується прошарків на основі Dy, то їх структурно-фазовий стан дуже чутливий до зміни ефективної товщини і при $d_{Dy} < 15$ нм вони перебувають у квазіаморфному стані. При збільшенні ефективної товщини

$d_{\text{Dy}} > 15$ нм у плівках стабілізується у кристалічна фаза ГЦП-Dy. Отже, у залежності від ефективної товщини прошарку на основі Dy у свіжосконденсованому стані нами фіксувався наступний фазовий склад: ГЦК-Ni + ка-Dy ($d_{\text{Dy}} < 15$ нм) та ГЦК-Ni + ГЦП-Dy ($d_{\text{Dy}} > 15$ нм). Після термообробки до 700 К фазовий стан плівок з прошарком з ка-Dy залишався незмінним, а у плівках з кристалічним прошарком електроннографічно додатково фіксувалась оксидна фаза ОЦК-Dy₂O₃, яка утворилась за рахунок взаємодії з атомами залишкової атмосфери,

Дослідження магніторезистивних властивостей показали, що не залежно від ефективної товщини прошарку з Dy величина магнітоопору має анізотропний характер. Значення величини МО при зміні ефективної товщини має осцилюючий характер. Подібний характер залежності спостерігався в роботі [1] і пояснювався осциляційною залежністю обмінної взаємодії між магнітними шарами через електрони провідності. Після термообробки спостерігається зменшення величини МО в середньому на 5-10% у всіх геометріях вимірювання.

Дослідження залежності намагніченості від прикладеного зовнішнього магнітного поля, показали що у свіжосконденсованому стані для плівок з ефективною товщиною прошарку з Dy більше 20 нм на петлях гістерезису з'являються характерні перегини, які свідчать про поширене перемагнічування плівок. Після термообробки дані перегини зберігаються.

Збільшення ефективної товщини прошарку на основі Dy з 1 до 30 нм призводить до зменшення величини залишкової намагніченості і намагніченості насичення від прикладеного зовнішнього поля, що пов'язано з утворенням на інтерфейсі аморфного ферімагнітного твердого розчину, який нами електроннографічно не фіксувався. Термообробка до 700 К призводить до зменшення величини M_r і M_s у середньому на 5 та 8 %, відповідно.

Керівник: Черноус А.М., *професор*

1. С.І. Воробйов, О.В. Шутилева, І.О. Шпетний, А.М. Черноус, *Ж. нано- електрон. фіз.* **4** № 4, 04026 (2012).